

M HENRY
MILLER
Tropicul
Capricornului

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

POLIROM
2024

După aceea, ca și cum și-ar fi dat seama că săvîrșise o gafă, a venit după mine, tîrșîndu-și picioarele și, punîndu-mi o mîină pe umăr, a încercat s-o dreagă, bîiguind și bîlbîind că nu e absolut sigur că tata o să moară etc. etc. I-am retezat scurt vorba, deschizînd ușa și zbierînd la el cît mă ținea gura, ca să mă audă și pacienții din sala de așteptare:

— Ești un căcăcios bătrîn și abia aștept să te văd crăpînd. Bună seara.

Cînd am ajuns acasă, am modificat oarecum declarația doctorului, spunîndu-le că starea tatei era foarte serioasă, dar, dacă o să se îngrijească, o s-o scoată la capăt. Ceea ce l-a îmbărbătat considerabil pe bătrîn. A acceptat de bunăvoie să se supună la un regim de lapte și biscuiți dietetici, care, chiar dacă nu era remediul cel mai indicat, nu i-a făcut rău. Aproape un an a rămas în casă, semiinvalid, dobîndind, pe măsură ce trecea timpul, tot mai mult calm lăuntric, hotărît să nu lase nimic să-i tulbure pacea sufletească, chiar dac-ar fi fost ca totul în jur să se ducă dracului. Cînd și-a mai revenit în puteri, a început să facă o plimbare zilnică pînă la cimitir, care se găsea în apropiere. Acolo se așeza pe o bancă în soare și privea la bătrînii care se foiau în jurul mormintelor. Vecinătatea mormintelor, în loc să-i creeze o stare morbidă, părea să-l binedispună. S-ar fi zis că se împăca, pe această cale, cu ideea morții, un fapt pe care pînă atunci refuzase categoric să-l înfrunte. Adeseori se întorcea acasă cu flori adunate din cimitir, fața radiindu-i de o bucurie pașnică, senină și, tolănindu-se în fotoliu, ne relata conversațiile pe care le avusese în acea dimineață cu unul sau altul dintre ipohondrii și milogii care bîntuiau cimitirul. După un timp, devenise limpede că își gusta sechestrarea sau, dacă nu o gusta propriu-zis, profita de ea într-un fel care

depășea puterea de înțelegere a mamei mele. După cum afirma ea, se trîndăvise. Uneori mergea și mai departe, ciocănindu-și fruntea cu degetul arătător, fără să se exprime însă fățiș, din cauza surorii mele, care, neîndoielnic, nu era prea zdravănă la cap.

Și pe urmă, într-o bună zi, prin bunăvoința unei văduve bătrîne care mergea zilnic la mormîntul fiului ei și care era „evlavioasă“, după cum ar fi spus mama mea, tata a făcut cunoștință cu un cleric dintr-una din bisericile din apropiere. A fost un eveniment crucial în existența bătrînului. Dintr-odată a înflorit și burețelul acela de suflet care aproape că se atrofiase din lipsă de hrană a luat brusc proporții uimitoare, devenind de nerecunoscut. Omul care purta răspunderea acestei extraordinare preferențe era un ins foarte obișnuit, un predicator congregațional repartizat într-o parohie modestă, în apropiere de cartierul nostru. Unica lui virtute era că folosea religia doar ca fundal. Și babacul meu a căzut curînd într-un soi de idolatrie adolescentină; nu mai vorbea de nimic altceva decît de preot, pe care-l considera prietenul lui. Și cum în viața lui nu se uitase la o Biblie, ca de altfel la nici un fel de carte, am rămas înmărmuriți, ca să nu spun mai mult, auzindu-l rostind o mică rugăciune înainte de a începe masa. Executa această ceremonie într-un fel ciudat, de parc-ar fi luat un tonic, bunăoară. Dacă îmi recomanda să citesc un anumit verset din Biblie, adăuga imediat: „O să-ți faci bine“. Descoperise un leac nou, un soi de remediu băbesc, garantat să tămăduiască toate bolile, pe care-l poți lua însă chiar dacă nu ești bolnav, pentru că, în orice caz, n-are ce să-ți strice. Se ducea cu regularitate la toate slujbele și la toate ceremoniile și, între acestea, cînd ieșea să ia puțin aer, se oprea la casa preotului și stătea la o

șuetă cu el. Dacă preotul spunea că președintele e un suflet nobil și că deci trebuie reales, bătrînul repeta aceste cuvinte oricui voia să-l asculte și-i îndemna pe toți să voteze pentru realegerea președintelui. Orice spunea preotul era literă de lege și nimeni nu putea să-l contrazică. Fără îndoială, bătrînul trecea printr-o nouă fază a educației sale. Dacă preotul, pe parcursul predicii, pomenea de piramide, bătrînul începea pe dată să se informeze despre piramide. Și-i trăgea întruna cu piramidele, de parcă fiecare avea datoria să se familiarizeze cu subiectul. Preotul spusese că piramidele erau o încununare a gloriei omului, *ergo* a nu ști despre piramide înseamnă să fii rușinos de ignorant, aproape un păcătos. Din fericire, preotul nu făcea mare caz de păcat; era un tip de predicator modern, care își stăpînea turma de credincioși mai curînd trezindu-le curiozitatea, decît apelînd la conștiința lor. Predicile lui erau mai mult o extensie a școlii serale și, deci, pentru cineva ca tatăl meu, foarte interesante și stimulante. Din cînd în cînd, membrii masculini ai congregației erau invitați la o mică agapă, destinată să le demonstreze că bunul părinte era un om ca toți oamenii, în stare să se bucure, cînd se ivea ocazia, de o masă bună și chiar de un pahar de bere. Ba uneori se pornea să și cînte – nu imnuri religioase, ci cîntece populare, vesele. Dacă punem lucrurile cap la cap, s-ar putea deduce din purtarea lui zglobie că, din cînd în cînd, nu se dădea în lături nici de la un funduleț, totul cu moderație, bineînțeles. Asta era cuvîntul care picura balsam pe sufletul sîrtecat al bătrînului – „moderație“. Era ca descoperirea unui nou semn în zodiac. Și, cu toate că se simțea prea debilitat ca să încerce o revenire chiar și la un trai cumpătat, totuși sufletul lui huzurea.

Și așa, cînd unchiul Ned, care tot timpul ba se înhăma la sacaua cu apă, ba se reapuca de băutură, a venit într-o seară la noi, babacul i-a trîntit o predică despre virtutea moderației. Unchiul Ned se găsea într-una din perioadele de înhămare la saca, drept care, cînd babacul, mișcat de propriile sale cuvinte, s-a dus la bufet și a scos o carafă cu vin, toți am rămas paf. Nici unul dintre noi n-ar fi cutezat să-l invite pe unchiul Ned să bea, cînd se afla sub legămînt; ar fi însemnat o lipsă de loialitate. Dar bătrînul a făcut-o cu asemenea convingere, încît nimeni nu s-ar fi putut simți jignit; rezultatul a fost că unchiul Ned a băut un păhăruț de vin și s-a dus acasă, în seara aceea, fără să mai facă escală la o cîrciumă pentru a-și potoli setea. Era o întîmplare extraordinară, care a stîrnit comentarii ce s-au întins pe zile întregi. Și din ziua aceea, unchiul Ned a început să se poarte cam bizar. Se pare că a doua zi s-a dus la magazinul de băuturi și a cumpărat o sticlă de sherry, pe care a golit-o într-o carafă. A pus carafa în bufet, așa cum văzuse că proceda bătrînul meu și, în loc s-o spele dintr-o dușcă, s-a mulțumit cu cîte un pahar în fiecare zi – „doar un degetar“, aprecia el. Atitudinea aceasta era atît de colosală, încît mătușă-mea, care nu-și putea crede ochilor, a venit într-o zi pe la noi și a tăifăsuit îndelung cu bătrînul. Printre altele, i-a cerut să-l invite într-o seară pe preot, astfel încît și unchiul Ned să aibă posibilitatea de a cădea sub benefica lui influență. Ca să scurtăm povestea, Ned a fost luat și el sub aripa preoțească și, asemenea bătrînului, experiența părea să-i priască. Lucrurile au mers excelent, pînă în ziua picnicului. Din nefericire, ziua aceea a fost extrem de zăpușitoare și, mai cu jocurile, mai cu antrenul și hazul, unchiul Ned a dat într-o sete devastatoare. Numai cînd ajunsese pe trei sferturi afumat, s-a

găsit cineva să observe regularitatea și frecvența cu care se ducea la chioșcul cu bere. Dar era prea târziu. Odată intrat în starea plutitoare, nu mai puteai sta de vorbă cu el. Nici măcar preotul n-a fost în stare să-l domolească. Ned a șters-o pe furie de la picnic și s-a lansat într-un chiolhan care a ținut trei zile și trei nopți. Poate că s-ar fi lungit și mai mult, dacă nu s-ar fi lăsat prins într-o ciomăgeală pe malul râului, unde a fost găsit de către un paznic de noapte, zăcînd în nesimțire. A fost transportat la spital cu comoție cerebrală și nu și-a mai revenit. Cînd s-a întors de la înmormîntare, babacul a rostit, fără o lacrimă în ochi:

— Ned n-a știut ce înseamnă moderația. Și-a făcut-o cu mîna lui, în orice caz, acum o duce mai bine...

Și, ca să-i dovedească parcă preotului că el nu era din aceeași plămadă cu unchiul Ned, a devenit și mai asiduu în îndatoririle bisericesti. Fusese promovat la rangul de „senior“, o funcție de care se simțea foarte mîndru și grație căreia i se îngăduia duminicile să ajute la strîngerea colectelor. Doamne, cînd mă gîndesc la bătrînul meu înaintînd de-a lungul navei laterale a bisericii congregaționale cu o cutie de colecte în mîna; cînd îl văd stînd reverențios în fața altarului, cu cutia în mîna, în timp ce preotul binecuvînta ofrandele; acum mi se pare totul atît de abracadabrant, încît nici nu știu ce să mai spun. Prefer să mă gîndesc, prin contrast, la omul care era în copilăria mea și pe care-l întîlneam, în după-amiezile de sîmbătă, la cabina feribotului. În preajma cabinei feribotului se înșirau trei cîrciumi, care sîmbătă după-masă erau ticsite de oameni rămași să îmbuce ceva la tezgheaua de gustări și să dea pe gît cîte o halbă de bere. Parcă-l văd pe babac, care avea pe atunci treizeci de ani, un suflet robust, jovial, cu un

zîmbet pentru fiecare și cu cîte o înțepătură glumeată, ca să mai treacă timpul; îl văd cu un braț rezemat de tejghea, cu pălăria de pai dată pe ceafă și mîna stîngă ridicată ca să ștergă gulerul de spumă ce se revărsa din pahar. Ochii meu ajungeau pe atunci la nivelul lanțului gros de aur tolănit de-a curmezișul vestei; îmi amintesc și de costumul cadrilat pe care-l purta vara și cît de mult îl deosebea acesta de ceilalți mușterii de la bar, care nu avuseseră norocul să se nască croitori. Țin minte cum își vîra mîna în bolul mare de sticlă de pe tejghea și-mi întindea cîteva covrigei uscați, spunîndu-mi să dau o fugă să arunc o privire la tabelul de marcaj din fereastra redacției *Brooklyn Times*, care se afla în apropiere. Și poate, cînd dădeam buzna afară din circiumă ca să văd scorul cursei, un șir de cicliști trecea pe lîngă marginea trotuarului, urmărind fișia de asfalt turnată special pentru ei. Și dacă feribotul tocmai intra în doc, mă opream o clipă să mă uit la oamenii în uniformă ce învîrteau roțile mari de lemn de care erau prinse lanțurile. Și cînd se deschideau porțile și se coborau pasarelele, o gloată numeroasă pășea pe țărnișă și se îndrepta spre cîrciumile presărate în colțurile cele mai apropiate. Pe vremurile acelea, bătrînul cunoștea într-adevăr înțelesul cuvîntului „moderație“, pe atunci bea pentru că îi era sete ori pentru că a da pe gît o halbă de bere lîngă cabina feribotului făcea parte din prerogativele bărbaților. Pe urmă s-a întîmplat așa cum a zis atît de bine Melville: „Hrănește toate lucrurile cu hrana care le priește – dacă poți procura asemenea hrană. Hrana sufletului este lumina și spațiul; hrănește-l dară cu lumină și spațiu. Dar hrana trupului este șampania și stridiile; hrănește-l dară cu șampanie și stridii; și în felul acesta va merita o veselă înviere, dacă există înviere“. Da, și cred că pe atunci sufletul